

INHOUD

VAN HET

VERSLAG BETREFFENDE NEDERLANDSCH (OOST-) INDIE

VAN 1904.

	Kol.		Kol.
A. Grondgebied en bevolking	1	Militair onderwijs	119
B. Opperbeheer	1	Bewapening	119
C. Mededeelingen van staatkundigen en algemeenen aard	3	Kleeding en uitrusting	121
1. Betrekkingen met het buitenland	3	Huisvesting	121
2. Java en Madoera	3	Voeding en verpleging	123
3. Atjeh en onderhoorigheden (algemeene mededeelingen)	7	Algemeene gezondheidstoestand en ziekenverpleging	124
I. Groot-Atjeh	19	Manoeuvres	125
a. Onderafdeelingen Koeta Radja en werken en gebied buiten de sagi's	19	Remonte	125
b. Onderafdeeling XXVI Moekims	20	Transporttrein	126
c. Onderafdeeling XXV Moekims en de Zuidelijke nederzettingen	20	Militaire wielrijders	126
d. Onderafdeeling Indrapoeri	22	Jachtcommando's	126
e. Onderafdeeling Seulimeum (XXII Moekims)	23	Reglementen en voorschriften	127
f. Onderafdeeling Wè	24	Belooningen en straffen	127
II. Onderhoorigheden van Atjeh	24	Maatregelen en instellingen in het belang van het zedelijk en stoffelijk welzijn van den soldaat	127
1. Noordkust	24	Staatsstoomtramweg in Atjeh en telefonen aldaar	128
a. Onderafdeeling Pidië	24	2. Fortificatiën	129
b. Onderafdeeling VII Moekims	36	3. Topografische dienst	129
c. Onderafdeeling Lhō' Seumawè	36	4. Krijgsverrichtingen	131
1. Meureudoe, Samalanga en Peusangan	36	5. Korpsen niet rechtstreeks tot het leger behoorende	137
2. Overige landschappen	38	6. Koninklijk koloniaal militair invalidenhuis (op Bronbeek nabij Arnhem)	139
2. Oostkust	45	E. Zeemacht	141
d. Onderafdeeling Idi	45	1. Algemeene mededeelingen	141
e. Onderafdeeling Bajan	48	2. Oorlogsmarine	141
3. Westkust	51	Personeel	141
f. Onderafdeeling Poelò Raja	51	Materieel	142
g. Onderafdeeling Meulabōh	56	Steenkolen	144
h. Onderafdeeling Tapa' Toean	59	Vloeibare brandstof	144
4. Midden-Sumatra	63	3. Gouvernementsmarine	143
5. Sumatra's Westkust	67	Personeel	143
6. Benkoelen	69	Materieel	144
7. Lamongsche Districten	69	4. Marine-etablissement te Soerabaja en gouvernementsdok te Sabang (Poelò Wè)	145
8. Palembang	71	5. Speciale diensten onder beheer van het departement der marine	145
9. Oostkust van Sumatra	79	Kustverlichting bebakening en loodswezen	145
10. Riouw en onderhoorigheden	83	Haveninrichtingen	148
11. Banka en onderhoorigheden	83	Hydrographische dienst	148
12. Billiton	85	6. Verrichtingen der zeemacht	149
13. Westerafdeeling van Borneo	85	F. Rechtswezen	153
14. Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	87	1. Rechterlijke macht	153
15. Celebes en onderhoorigheden	91	2. Rechtswezen in het algemeen	153
16. Menado	93	Intrekking van het Koninklijk besluit in Ind. St. 1891 n ^o . 230	153
17. Amboina	95	Rechtswezen in de Vorstenlanden	153
18. Ternate en onderhoorigheden	97	Rechtswezen in de buitenbezittingen	153
19. Zuid-Nieuw-Guinea	99	Prijs- en buitgelden	155
20. Timor en onderhoorigheden	101	Rechtspersoonlijkheid van vereenigingen	155
21. Bali en Lombok	107	Naamlooze vennootschappen	156
D. Landmacht	113	Rechtstoestand van personen	156
1. Levende strijdkrachten	113	3. Burgerlijk recht, handelsrecht en burgerlijke rechtsoverdracht	155
Samenstelling en sterkte van het leger	113		
Plaatselijke indeeling	115		
Aanvulling van het korps officieren	116		
Voorziening in de behoefte aan militairen beneden den rang van officier	118		

	Kol.
Wijziging van het Burgerlijk Wetboek van Nederlandsch-Indië	155
Overschrijving van onroerende goederen	155
Uitvoering van K. B. 22 Nov. 1888 n ^o . 21, houdende intrekking van art. 83 der bepalingen omtrent de invoering van en den overgang tot de nieuwe wetgeving	155
Tarieven	156
Faillissementen	156
Andere onderwerpen	156
§ 4. Strafrecht en strafvordering	155
Revisie van de strafvonnissen van inlandsche rechtbanken door de raden van justitie	155
Reglement op de strafvordering	156
Spionnage	157
Uitlevering	157
Gratie en remissie van straffen	158
Veediefstallen	158
§ 5. Gevangeniswezen	157
§ 6. Militair recht en militaire rechtspraak	157
§ 7. Gewestelijke en plaatselijke verordeningen	157
§ 8. Bijzondere rechten	159
Recht van verblijf	159
Drukpers	159
Slavernij en pandelingschap	159
§ 9. Personen en instellingen met het rechtswezen in verband	161
Practizijns en notarissen	161
Ambtenaren voor Chineesche zaken	161
Wees- en boedelkamers	162
G. Algemeene Rekenkamer en Comptabiliteit	163
§ 1. Algemeene Rekenkamer	163
§ 2. Comptabiliteit	163
H. Algemeen burgerlijk beheer	165
J. I. Gewestelijk en plaatselijk bestuur; politie	167
§ 1. Europeesch bestuur; politie	167
Java en Madoera	167
Buitenbezittingen	168
Sumatra's Westkust	168
Benkoelen	168
Palembang	169
Oostkust van Sumatra	169
Atjeh en onderhoorigheden	169
Westerafil van Borneo	169
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	170
Celebes en onderhoorigheden	170
Menado	170
Amboina	170
Ternate en onderhoorigheden	171
Zuid-Nieuw-Guinea	172
Timor en onderhoorigheden	172
§ 2. Inlandsch bestuur	171
Java en Madoera	171
Buitenbezittingen	171
Sumatra's Westkust	171
Banka en onderhoorigheden	172
§ 3. Bestuur over vreemde oosterlingen	171
§ 4. Gewestelijke communicatie- en politievaartuigen	173
§ 5. Bijzondere onderwerpen	173
Emigratie van inlanders naar buiten Nederlandsch-Indië	173
Vuurwapenen en ammunitie	173
Maatregelen tegen de tijgerplaag	174
II. Persoonlijke diensten	175
§ 1. Java en Madoera	175
§ 2. Buitenbezittingen	177
III. Landelijke inkomsten	177
Landrente (in de gouvernementslanden op Java en Madoera)	177
Andere landelijke inkomsten	179
IV. Agrarische aangelegenheden; uitgifte van grond	179
§ 1. Java en Madoera	181
Agrarische rechtstoestand van het domein Bloeboer	181

	Kol.
Conversie van communaal in erfelijk individueel grondbezit	181
Vervanging van erfelijk individueel grondbezit door agrarischen eigendom	181
Verhuur van grond door inlanders aan niet-inlanders	181
Ontginning door inlanders van woesten (niet tot de desa's behoorenden) grond	181
Uitgifte van grond in erfpacht	182
Vervanging van huur door erfpacht	184
Verhuur van grond	184
Verkoop van grond	184
Uitgifte van grond met recht van opstal	184
Uitgifte van grond: a. in bruikleen; b. met recht van gebruik	184
Beschikking door het Gouvernement over grond in bezit van derden	184
§ 2. Buitenbezittingen	183
1 ^o . Gouvernementslanden	183
Verhuur van grond door inlanders aan niet-inlanders	183
Ontginning door inlanders van domeingrond	183
Uitgifte van grond in erfpacht	184
Verhuur van grond	185
Uitgifte van grond in eigendom en met recht van opstal	186
Uitgifte van grond met recht van gebruik	186
2 ^o . Inlandsche staten	186
V. Agrarische en kadastrale opnemingen	185
§ 1. Agrarische opnemingen	185
§ 2. Kadaster	185
VI. Transporten	187
VII. Paketvaart en andere stoomvaartdiensten	187
VIII. Veeartsenijdienst	189
K. I. Onderwijs	193
§ 1. Europeesch onderwijs	193
a. Middelbaar onderwijs	193
b. Lager onderwijs	194
Normaalscholen en akte-examens	195
Openbare lagere scholen	195
Particuliere scholen	196
§ 2. Inlandsch onderwijs	197
a. Openbaar onderwijs	197
Opleidingsscholen voor inlandsche ambtenaren	197
School voor zonen van inlandsche hoofden en van andere aanzienlijke inlanders te Tondano	197
Kweekscholen voor inlandsche onderwijzers	197
Onderwijzers-examens buiten de kweekscholen	198
Speciale scholen	198
Gewone lagere scholen	199
Huisvlijtscholen	199
Geldelijk overzicht	199
b. Particulier onderwijs	200
Kweekscholen en opleidingsklassen	200
Hollandsche cursussen	201
Kost- en dagschool te Tomohon (voor dochters van hoofden en aanzienlijken in de Minahasa)	201
Scholen voor handwerksonderwijs voor inlanders	201
Lagere scholen (zendings- en andere)	202
Scholen voor vreemde oosterlingen	202
II. Kunsten en wetenschappen	201
§ 1. Studie van Oostersche talen en van de instellingen van den Islam	201
§ 2. Oudheidkunde	203
§ 3. Natuurwetenschappen, ethnographie en geographie	203
Meteorologie en astronomie	203
Botanie	204
Overige natuurwetenschappen; ethnographie en geographie	205

	Kol.
§ 4. Genootschappen ter bevordering van wetenschappen en nijverheid; wetenschappelijke werken van verschillenden aard; tijdschriften en nieuwsbladen.	205
§ 5. Drukkerijen	207
III. Eeredienst	207
§ 1. Christelijke godsdienst	207
Indische Protestantsche Kerk	207
Roomsch-katholieke Kerk	209
Zendingswerk (buiten dat der Roomsch-katholieke missie)	210
§ 2. Mohammedaansche godsdienst	209
IV. Instellingen van liefdadigheid; uitkeerings- en spaarfonds	209
V. Burgerlijke geneeskundige dienst.	211
Personeel	211
Ziekten-wetgeving	211
Algemeene gezondheidstoestand	211
Geneeskundig staatstoezicht	212
Inlandsche artsen	212
Inlandsche vroedvrouwen	213
Vaccine en inenting tegen hondsdolheid	213
Ziekengestichten	214
Krankzinnigenwezen	216
L. I. Waterstaat en burgerlijke openbare werken	217
§ 1. Personeel; uitvoering van werken	217
§ 2. Bijzonderheden nopens de verschillende categorieën van werken	217
Gebouwen	217
Wegen en bruggen.	217
Bevloeings- en afwateringswerken	217
Rivier- en waterkeeringswerken	220
Havens en reeden	221
Drinkwatervoorziening	222
II. Spoor- en tramwegen en stoomwezen	223
§ 1. Spoor- en tramwegen.	223
A. Spoorwegen	223
1°. Staatsspoorwegen	223
a. Verkenning en aanleg	223
b. Exploitatie.	224
Lengte in exploitatie	224
Tarieven	225
Tractie	225
Personeel.	225
Uitkomsten van het verkeer	225
2°. Particuliere spoorwegen.	226
Lengte in exploitatie	226
Tarieven	226
Uitkomsten van het verkeer	226
Concessiën of aanvragen voor nieuwe lijnen	226
B. Stoomtramwegen	226
1°. Staatsstoomtramwegen	226
2°. Particuliere stoomtramwegen.	227
a. Aanleg	227
b. Exploitatie	228
c. Vergunningen of aanvragen voor nieuwe lijnen	229
C. Electriche tramwegen	230
D. Paardentramlijnen.	230
E. Kabelspoorwegen en transportkabels	230
§ 2. Stoomwezen	229
III. Post- en telegraafdienst en telefoonwezen	231
§ 1. Vereenigde post- en telegraafdienst	231
§ 2. Brieven- en pakketpost	231
Posterijen in Indië	231
Postverkeer met Nederland en vreemde landen	233
Ontvangsten	234
§ 3. Paardenposterij	235
§ 4. Telegrafen en telefonen (Algemeene mededeelingen)	235
Telefoonondernemingen	238
Telefoongeleidingen voor eigen gebruik	240
§ 5. Postspaarbank	239
IV. Geleidingen voor electriche verlichting en voor het overbrengen van kracht door middel van electriciteit	239
M. I. Financiën	241

	Kol.
§ 1. Begrooting	241
a. Begrootingswetten	241
b. Begrootingsrekeningen	242
§ 2. Landskassen in Indië en kasbeheer in Nederland	241
§ 3. Verkoop van producten	243
Veilingen	243
Bevrachtingen	243
Assurantiën	244
§ 4. Andere bronnen van inkomst	243
A. Verpachte middelen	243
Opiumpacht	243
Java	243
Buitenbezittingen	244
Andere verpachte middelen	245
Java en Madoera	245
Buitenbezittingen	246
B. Onverpachte middelen en inkomsten	247
Opiumregie	247
In- en uitvoerrechten	250
Accijnzen	251
Haven- en ankeragegelden, loods- en kaai- gelden, vergoeding voor het gebruik van de electriche verlichting in de gouvernements-opslaglokalen en loods- en steigergelden	251
Personeele belasting	252
Patentrecht	252
Verponding en daarmede overeenkomen- de heffingen	253
Bedrijfsbelasting	253
Pandhuisdienst	254
Belasting op het slachten van runderen, buffels, paarden en veulens op Java en Madoera	254
Belasting op het slachten van varkens op Java en Madoera	254
Slachtbelastingen in de buitenbezittingen	254
Belasting op rijtuigen van inlanders (enkel in de gouvernementslanden op Java).	255
Zegelrecht	255
Recht op de openbare verkooping	255
Overschrijvings-, successie- en overgangs- recht	256
Licentiën aan Chineezers voor het houden van dobbelspelen	256
Belastingen van verschillenden aard, die slechts in het een of ander gewest ge- heven worden	256
II. Muntstelsel; geldmarkt	257
§ 1. Muntwezen	257
§ 2. Geldmarkt	257
§ 3. Javasche Bank	257
N. Burgerlijke en militaire landsdienaren	261
Groot-ambtenaarsexamen	261
Faculteitsexamen	261
Gegradueerde ambtenaren voor den bureaudienst	261
Examens voor en benoembaarheid tot speciale en technische betrekkingen	261
Klein-ambtenaarsexamen	262
Verloven	262
Overtocht	262
Voorschotten	263
Onderstanden	263
Reis- en verblijfkosten	263
Borgtochten	263
Gratificatiën	264
Verbodsbepalingen betreffende het deelnemen of betrokken zijn van Europeesche landsdienaren in particuliere ondernemingen	264
Kostuum	264
Eed	264
Geneeskundige keuring	264
Weduwen- en wezenfonds voor burgerlijke (Euro- peesche) ambtenaren	264
Bevordering, ontslag en nonactiviteit van de Euro- peesche officieren der in Nederlandsch-Indië aan- wezige landmacht	264

	Kol.
Bepalingen betreffende de militaire architecten bij het wapen der genie	264
Militaire pensioenen en gagementen	264
Weduwen- en weezenfonds voor de officieren der landmacht	264
0. I. Landbouw, boschwezen en veeteelt	265
§ 1. Java en Madoera	265
A. Landbouw	265
1°. Inlandsche landbouw	265
a. Eenjarige gewassen	265
b. Overjarige gewassen	267
c. Landbouwerediet	267
2°. Koffiecultuur aan de verplichte levering onderworpen	269
3°. Gouvernements-kina-onderneming	274
4°. Landbouwondernemingen, uitsluitend op contracten met de inlandsche bevolking berustende, en ondernemingen tot opkoop en bereiding van landbouwproducten	275
Suikerondernemingen	275
Indigo-ondernemingen	276
Tabaksondernemingen	277
Ondernemingen voor het verwerken van padi of rijst en voor het bereiden van cassave	277
Opkoop, enz. van koffie	278
Opkoop van thee	278
Andere ondernemingen	279
5°. Landbouw op gronden door het Gouvernement in erfpacht afgestaan	279
6°. Landbouw op landen aan particulieren in eigendom afgestaan	280
7°. Landbouw op verhuurde landen in Soerakarta en Djokjakarta	280
B. Boschwezen	281
a. Boschbeheer in engeren zin	281
Uitgestrektheid en gesteldheid der bosschen	281
Grensregeling en afbakening der bosschen	282
Verschillende werkzaamheden met de voorloopige inrichting der djati-bosschen in verband staande	283
Djaticultuur	283
Wildhoutcultuur	283
Exploitatie der djati- en wildhoutbosschen	284
Uitdunning der bosschen	286
Bewaking van 's lands bosschen	286
b. Definitieve boschinrichting	287
Algemeene opmerkingen	287
Grensregeling en afbakening	287
Opneming en kaartteering	287
Indeeling der bosschen	287
Boschbeschrijving	287
Definitieve bedrijfsplannen	287
Proefperken	288
c. Personeel	288
d. Baten en lasten	288
C. Veeteelt	289
§ 2. Buitenbezittingen	289
A. Landbouw	289
1°. Inlandsche landbouw	289
a. Eenjarige gewassen	289
Rijst	289
Overige eenjarige gewassen (andere dan rijst)	292

	Kol.
b. Overjarige gewassen	292
Koffie	292
Klappernoten	292
Sago	292
Peper	292
Muskatnoten en kruidnagelen	292
Gambir	292
Andere gewassen	292
c. Landbouwerediet	293
2°. Gouvernements-koffiecultuur ter Sumatra's Westkust	293
3°. Landbouwondernemingen op gronden door het Gouvernement in erfpacht of in huur afgestaan	294
4°. Landbouwondernemingen welke (in de rechtstreeks onder Europeesch bestuur staande streken) uitsluitend berusten op overeenkomsten met de bevolking	294
5°. Landbouwondernemingen op gronden door het Gouvernement in eigendom afgestaan	295
6°. Landbouwondernemingen gevestigd op gronden, bij contract verkregen van vorsten of hoofden van in het genot van zelfbestuur gelaten landschappen	295
7°. Arbeiders op ondernemingen van land- (en mijn-) bouw	296
B. Boschwezen	299
C. Veeteelt	299
II. Mijnbouw	301
§ 1. Wetgeving	301
§ 2. Dienst van het mijnwezen	301
Personeel	301
Geschriften	303
Palaeontologische, geologische en mijnbouwkundige onderzoekingen van gouvernementswege	303
Mijninspectie	304
Diepe grondpeilingen	304
§ 3. Gouvernements-ontginningen	303
Tinwinning op Banka	303
Steenkolenontginning nabij Sawah Loento (Ombilin-kolenvelden)	306
§ 4. Particuliere ontginningen	307
Tin	307
Steen- en bruinkolen	308
Petroleum	308
Goud en zilver	310
Andere delfstoffen	310
§ 5. Inlandsche ontginningen	309
§ 6. Vergunningen tot mijnbouwkundige opsporingen	311
III. Zout	313
IV. Koopvaart en scheepsbouw	313
§ 1. Koopvaart	313
§ 2. Nederlandsch-Indische koopvaardijvloot	315
§ 3. Scheepsbouw	315
V. Andere onderwerpen	317
§ 1. Handel, fabrieks- en handwerksnijverheid	317
Groothandel	317
Binnenlandsche handel	317
Fabrieks- en handwerksnijverheid	317
Kamers van koophandel en nijverheid	317
Inlandsche kunstnijverheid	318
Tentoonstellingen	318
§ 2. Visscherijen	317
§ 3. IJkwezen	319
§ 4. Loterijen	319
Bijvoegsel	321

Bijlage A.

Circulaire van den 1sten gouvernements-secretaris aan de hoofden van gewestelijk bestuur op Java en Madoera (met uitzondering van de Vorstenlanden), dd. 24 Mei 1904 n°. 2069, betreffende de regeling van het welvaarts-onderzoek.

Bij mijne circulaire van 30 Maart 1903 n°. 1079, houdende aanbieding van den „Ontwerp-Leidraad voor het gewestelijk onderzoek naar de mindere welvaart op Java en Madoera” werd UHedG. o. m. medegedeeld dat bedoeld ontwerp na afloop der daarover met den Voorzitter der Hoofdkommissie gehouden gewestelijke conferenties opnieuw door die Hoofdkommissie in behandeling zou worden genomen ter overweging van de in bedenking gegeven wijzigingen of aanvullingen, waarna door haar een definitief ontwerp aan de Regeering zou worden aangeboden.

Bij bedoelde nadere behandeling zijn door de Hoofdkommissie verschillende vragen uit den Ontwerp-Leidraad geschrapt, eensdeels om het onderzoek zooveel doenlijk te bekorten en te bespoedigen, anderdeels omdat zij bij nader inzien minder noodig of te weinig tot de zaak afdoend werden geacht.

Daarentegen zijn verschillende nieuwe vragen opgenomen om voor de welvaart gewichtige factoren, waaraan oorspronkelijk geen of niet voldoende aandacht was gewijd, beter tot hun recht te doen komen.

Is de Leidraad daardoor eenigszins omvangrijker geworden, daartegenover staat dat het onderzoek zelf beter aan het beoogde doel zal beantwoorden en bovendien — dank zij vooral de vervanging der desa'sgewijze in districts- of afdeelingsgewijze statistieken en het vorderen van districts- of afdeelingsgewijze beantwoording van de meeste vragen — aanmerkelijk vereenvoudigd is.

Van den definitieven Leidraad zooals die thans, aldus gewijzigd, door de Regeering is goedgekeurd en van de daarvan te maken vertaling in z. g. Dienstmaleisch zullen UHedG. de noodige gedrukte exemplaren zoo spoedig mogelijk worden toegezonden, waarna terstond met de gewestelijke onderzoekingen een aanvang moet worden gemaakt.

Ten aanzien van deze onderzoekingen, wenscht de Gouverneur-Generaal U het volgende opgemerkt te zien in aansluiting aan de in mijn in hoofde aangehaald rondschriften vervatte instructiën.

In de eerste plaats is het de uitdrukkelijke wensch van den Landvoogd dat met die onderzoekingen de meest mogelijke voortgang worde gemaakt.

Zijner Excellentie schijnt een termijn van één jaar voor de beëindiging daarvan voldoende, zoodat vóór 1 Juli 1905 de verkregen gegevens aan den Voorzitter der Hoofdkommissie zullen moeten zijn ingediend.

Nochtans behoeft het geen betoog dat het streven om het onderzoek te bespoedigen geen afbreuk zal mogen doen aan de juistheid van de te verzamelen cijfers en gegevens. Terwijl dus enerzijds door UHedG. alles in het werk zal moeten worden gesteld wat tot eene vlugge behandeling van zaken leidt, verlangt de Gouverneur-Generaal dat er anderzijds door U voor zal worden gewaakt dat de in Uw gewest met de onderzoekingen belaste personen de meest mogelijke nauwgezetheid betrachten.

Mocht in een of ander gewest het bepaald onmogelijk zijn binnen den gestelden termijn gereed te komen, dan zal een behoorlijk gemotiveerd voorstel tot eenige verlenging daarvan aan den Voorzitter der Commissie kunnen worden gedaan.

Ten overvloede zij hierbij aangeteekend, dat niet geschroomd

mag worden om eventuele misstanden aan het licht te brengen.

De bedoeling toch is niet een onderzoek in te stellen naar tekortkomingen van personen, maar eenvoudig het licht der waarheid te doen schijnen over toestanden en te zoeken naar middelen om in die toestanden verbetering te brengen.

Het moge den onderzoekers daarbij een prikkel zijn dat door de Regeering in principe besloten is om de resultaten later te doen omwerken tot gewestelijke monografieën (onder opgave van de namen van allen die daaraan hebben medegewerkt). Indien zulk eene monografie dan nog wordt verrijkt met overzichtskaarten en met een kort historisch overzicht, onder vermelding der belangrijkste administratieve wijzigingen en daaraan als bijlagen worden toegevoegd de resultaten van andere recente onderzoekingen, dan zal voor ieder gewest een vraagbaak worden verkregen welke van het grootste belang te achten is.

Door de publicatie van de resultaten van het welvaarts-onderzoek op deze wijze zal dus, ook afgezien van de vraag welke maatregelen op grond daarvan genomen zullen worden, een werk van blijvende en van economische waarde tot stand komen.

Om de eenheid in het onderzoek te bevorderen heeft Zijne Excellentie het raadzaam geoordeeld den Voorzitter van de Hoofdkommissie, daarin bijgestaan door den Secretaris dier commissie, met de centrale leiding der gewestelijke onderzoekingen te belasten.

Aan genoemden Voorzitter zal door UHedG. maandelijks, te beginnen met 1 Augustus a. s., een beknopt rapport moeten worden ingediend, in het kort aangevende den stand der werkzaamheden, de moeilijkheden bij het onderzoek gerezen, de inlichtingen omtrent bepaalde onderdeelen nader verlangd, kortom al datgene wat strekken kan tot een vluggen en goeden gang van zaken en tot voorkoming van stagnatie in het onderzoek.

De heer STEINMETZ zal op die rapporten eventueel zijne opmerkingen kunnen stellen, terwijl ZHedG. bevoegd is om, waar hem zulks in het belang der zaak bepaald noodig voorkomt, in den gang of de wijze van het onderzoek in te grijpen. Zijne Excellentie vertrouwt voorts dat zoo noodig door UHedG. met hem te houden plaatselijke besprekingen bevorderlijk zullen zijn aan het wegruimen van gerezen moeilijkheden en aan eene spoedige afdoening van zaken.

Wat de samenstelling der gewestelijke commissie betreft, zijn in de 4de alinea van mijne meer aangehaalde circulaire van 30 Maart 1903 n°. 1079 de noodige aanwijzingen gegeven. Aan dat deel van het onderzoek, dat als van zelf aan de bestuursambtenaren zal ten deel vallen, zullen alle in het gewest geplaatste Europeesche bestuursambtenaren en de Regenten moeten deelnemen, ieder voor zijn ressort. In verband hiermede komt het den Landvoogd wenschelijk voor dat zij ook allen deel uitmaken van de gewestelijke commissie, waarin overigens onder voorzitterschap van UHedG. alle ambtenaren en particulieren groepen worden, die een belangrijk aandeel in het onderzoek zullen hebben.

Om te groote vergaderingen te voorkomen moet de commissie in secties worden gesplitst naar de bestuursafdeelingen. Houdt de betrokken Assistent-Resident, als hoofd der afdeeling, toezicht op de onderzoekingen der ondergeschikte ambtenaren, dan

zal voorkomen worden dat bij eventueele personeelwisselingen een opvolger soms niets vindt van wat zijn voorganger had moeten verzamelen.

Voor bedoelde splitsing pleit voorts ook nog dit, dat in den regel in elke afdeeling wel een Regent is, die, langer dan eenig ander ambtenaar binnen zijn ressort geplaatst, daarover dus ten aanzien van verschillende aangelegenheden dikwijls de beste inlichtingen zal kunnen geven.

De andere gedeelten van het gewestelijk onderzoek, als die betreffende boschwezen, veeteelt, enz. zullen uit den aard der zaak grootendeels voor rekening komen van de betrokken technici, zoo die er in de gewestelijke commissie zijn.

Wanneer enkele leden der gewestelijke commissie voor dit onderzoek of gedeelten daarvan bijzondere geschiktheid en belangstelling getoond hebben, dan heeft de Gouverneur-Generaal er geen bezwaar tegen dat deze personen daarmede in het bijzonder door UHEdG. belast worden. Wordt hiervoor bijv. een Controleur aangewezen dan zouden diens werkzaamheden tijdelijk kunnen worden opgedragen aan de districtshoofden of zoo dat niet mogelijk is aan den Controleur van eene naburige contrôleafdeeling. Voorts machtigt Zijne Excellentie U om voor schrijffloonen en andere dergelijke kosten ten behoeve van de gewestelijke onderzoekingen onder nadere goedkeuring der Regeering de noodige uitgaven te doen.

Het ligt in de bedoeling van Zijne Excellentie om aan de ambtelijke leden van de gewestelijke commissie voor reizen in het belang van het onderzoek aanspraak te geven op reis- en verblijfkosten op den gewonen voet; aan de particuliere leden wenscht de Landvoogd een nader vast te stellen daggeld toe

te kennen, als zij speciaal voor het onderzoek werkzaam zijn.

Eene omstandigheid, welke de taak van de gewestelijke commissie aanmerkelijk verlicht en op grond waarvan Zijne Excellentie de hooger genoemde termijn van één jaar dan ook voldoende acht, is, dat de verkregen gegevens niet door haar behoeven te worden verwerkt, aangezien het opmaken van gewestelijke resumés aan de Hoofdcommissie blijft overgelaten.

Bij de indiening aan de Hoofdcommissie van elk afgerond geheel kan de gewestelijke commissie nochtans hare beschouwingen daarover ten beste geven.

Zoodra de gegevens over zoodanig geheel verzameld zijn, zullen deze echter aan den Voorzitter der Hoofdcommissie moeten worden aangeboden, zonder daarmede dus te wachten totdat het geheele gewestelijk onderzoek is afgelopen.

Onder aantekening ten slotte dat is afgezien van het in mijne veel aangehaalde circulaire ter sprake gebracht denkbeeld om in streken, waar onder de bevolking minder welvaart, verarming of ellende aan den dag komt, den kleinen man in de landstaal een officieel verhoor (met daarvan op te maken proces-verbaal) te doen ondergaan over de oorzaken waaraan volgens de meening der bevolking zelve — hetzij dan ten rechte of ten onrechte — die ongunstige toestand is te wijten, heb ik de eer, op last van den Gouverneur-Generaal, UHEdG. het vorenstaande mede te deelen, met verzoek daaraan het vereischte gevolg te willen geven.

De 1ste Gouvernements Secretaris,

(w. g.) PAULUS.